

ΟΡΓΑΝΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΝ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

ΤΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΠΑΡ' ΗΜΙΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ ΚΑΙ ΛΟΓΟΓΡΑΦΩΝ

Διευθυντής **Γ. Ι. ΔΕΛΕΔΑΚΙΣ Δ. Φ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ**

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΟΔΟΣ ΤΟΠΧΑΝΑ ΑΡΙΘΜΟΣ 78

ΑΓΟΡΑΖΟΝΤΕΣ ΛΑΧΕΙΑ

ὑπὲρ τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου καὶ τῶν Ἀρχαιοτήτων
τῆς Ἑλλάδος

ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΕ ἐλάχιστον αὐθόρμητον φόρον χά-
ριν τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς δόξης τῆς κοινῆς
Πατρίδος.

ΠΡΑΤΤΕΤΕ ἔργον ὑπερόχως πατριωτικόν.

ΠΡΟΜΗΘΕΥΕΣΘΕ τίτλους ὑπισχνουμένους ἀ-
σφαλῇ καὶ σημαντικὰ κέρδη ἐν περιπτώσει
εὐνοίας τῆς τύχης.

ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ παρ' ἅπασι τοῖς ταχυδρομικοῖς γρα-
φεῖσις τῆς Πολιτείας, παρὰ τῶν γραμματοκο-
μιστῶν καὶ τῶν ἐν ὑπηρεσίᾳ διατελούντων
ἀγροτικῶν διανομέων.

Η ΕΥΡΩΠΑΙΑ ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΣ ΕΝ ΤΩ ΠΑΡΟΝΤΙ ΑΙΩΝΙ

Αἱ καθ' ἡμέραν διὰ τῶν φύλλων τῆς δημοσιογραφίας ἀθρόοι
καταφθάνουσαι εἰδήσεις περὶ τῆς ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ καὶ ταῖς
λοιπαῖς πεπολιτισμέναις χώραις τελουμένης προόδου τῆς γυ-
ναικείας χειραφετήσεως εἰς μὲν τοὺς πολλούς, οἵτινες τὰ ἐκά-
στοτε ἀναφυόμενα κοινωνικὰ καὶ πολιτικὰ ζητήματα ἐξετά-
ζουσι καὶ κρίνουσι ὅλως ἐπιπολαίως καὶ κατ' ἐπιφάνειαν, θὰ
προκαλῶσιν, ὡς εἰκός, τὴν εἰρωνείαν καὶ τὸ γέλωτα διὰ τὴν
ματαιάν ταύτην καὶ κοῦφον τῆς γυναικὸς προσπάθειαν καὶ
σπουδὴν ὅπως, ἐν τῇ βιωτικῇ πάλῃ, ἀνέλθῃ εἰς τὸ αὐτὸ πρὸς
τὸν ἄνδρα πνευματικὸν ἐπίπεδον, εἰς δὲ τοὺς ἐν τοῖς γράμ-

μασι καὶ ταῖς τέχναις ἐξέχοντας θὰ γενῶσι παντοίας σκέψεις
καὶ κρίσεις περὶ τῆς πορείας καὶ ἐκβάσεως τοῦ λεπτοφυοῦς καὶ
φλέγοντος τούτου ζητήματος καὶ τῆς μελλούσης κοινωνικῆς
τοῦ κόσμου ὁψείας.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ ἀπὸ τινων ἐτῶν μετὰ δέους καὶ συστο-
λῆς ἐμφάνισις τοῦ ὠραίου φύλου, ἐν ἀμίλλῃ πρὸς τὸν ἄνδρα
ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου τῶν βιωτικῶν ἔργων, προσέλαβεν
ἐσχάτως ὀξεῖαν φάσιν καὶ χαρακτήρα παράτολμον, τείνοντα
ἄρδην νὰ καταρρίψῃ τὸ μεσότηιον ἐκεῖνο, ὅπερ ἐν ἐπιγνώσει
καὶ ἀληθείᾳ ἐκτιμῆσαι τοῦ φυσικοῦ τοῦ θήλεος προορισμοῦ ἤγει-
ρον ἡ αὐθεντία καὶ ἡ ἐγνωσμένη τοῦ ἀνδρὸς ὑπεροχὴ ὡς ὄριον
καὶ φραγμὸν ἀνυπέρβλητον πάσης αὐτοῦ ἐνεργείας καὶ κινή-
σεως. Ἡ γυνὴ τοῦ Παλαιοῦ καὶ Νέου κόσμου μὴ εὐρίσκουσα ἐν
τῷ στενῷ τῆς ἐνεργείας καὶ δράσεως κύκλῳ, ἐν ᾧ ἐπὶ μακρὸν
διεβίωσεν, ἐπαρκῆ τὴν πλήρωσιν τῶν ἀπαραιτήτων τῆς συν-
τηρήσεως ὕλικῶν μέσων, τὴν ἐξῴψωσιν τοῦ φρονήματος καὶ
τῶν πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν αὐτῆς δυνάμεων τὸν πλουτισμόν,
φέρεται ἤδη μετ' ὀρμῆς ἀκατασχέτου καὶ ἱλλιγγιδούς πρὸς
τὸ ἀναπεπταμένον τῆς βιοπάλης πεδῖον, ὅπως κατάρξῃται ἐπ'
αὐτοῦ τοῦ περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνος, ἐφωδιασμένη διὰ τῶν αὐ-
τῶν σχεδὸν πρὸς τὸν ἄνδρα γνώσεων καὶ δεξιότητων, ὥς ἐκπαί-
δευσις ὑγιᾶς, σκόπιμος καὶ σύμφωνος τῷ πνεύματι τῆς σημερι-
νῆς ἐποχῆς παρέσχεεν αὐτῇ ὡς ἐφόδια σπουδαῖα καὶ τελεσφόρα
ἐν πᾶσι τοῖς κλάδοις σχεδὸν τοῦ ἐπιστητοῦ καὶ τεχνιτοῦ.

Ἐκ τῆς πνιγνῆς καὶ ἀτερποῦς κρύπτης ἐξεληθοῦσα νῦν ἡ
γυνὴ πάνοπλος κατέρχεται εἰς τὴν κοινωνικὴν καὶ πολιτικὴν
πάλαιστραν, ὅπως διὰ πάλης σθεναρᾶς κατισχύσῃ τῶν φυσικῶν
τῆς ὑπάρξεως ἐχθρῶν, οἵτινες σήμερον διὰ τοῦ ὀλεθρίου πολι-
τισμοῦ ἐπληθύνθησαν καὶ ἀπειλητικώτερα τὰ στήθη αὐτῶν
προέβαλον, ὅπως θεραπεύσῃ τὰς ἀνθρωπίνας αὐτῆς φιλοδο-
ξίας, καὶ περιφανῶς διακηρύξῃ, διαγωνιζομένη πρὸς τὸ ἄρρεν

φύλον, τὴν πνευματικὴν τοῦλάχιστον πρὸς αὐτὸ ἰσότητα.

Τὸ μέχρι τῶν τελευταίων ἐτῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος ὑφίσταμενον πλημμελὲς καὶ ἀνελεύθερον ἐκπαιδευτικὸν σύστημα, ὅπερ δὲν παρεῖχεν εἰμὴ μονομερεῖς καὶ λίαν πενιχρὰς γνώσεις ἐξυπηρετούσας ἐν μέρει μόνον τὰς ἀπαιτήσεις καὶ ἀνάγκας τοῦ μητρικοῦ ἔργου καὶ τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας, ἐγέννησεν εὐλόγως σφαλερὰς καὶ πεπλανημένους ἰδέας καὶ κρίσεις περὶ τῆς διανοητικῆς καταστάσεως καὶ τῆς καθ' ὅλου ἀξίας τῆς γυναικός.

Ἐθεωρεῖτο αὕτη διὰ τοῦτο ὡς ὃν πνευματικῶς κατώτερον τοῦ ἀνδρός, προωρισμένον μόνον διὰ τὸν οἶκον καὶ τὰ λεπτὰ καὶ εὐκόλα των χειρῶν ἔργα, ἀνεπίδεκτον δὲ εὐρυτέρως ἐπιστημονικῆς μορφώσεως.

Ὅτε δ' ὁμως ἀπὸ τινος χρόνου ὑγιεινέστερα καὶ ἐλευθεριότερα ἐκπαιδεύσεις διήνοιξεν εὐρύτερον τὸν κύκλον ἐπαγγελματικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς αὐτῆς διαμορφώσεως καὶ ἀνέδειξε ταύτην οὐ μόνον ἀληθῆ οἰκοκυρὰν καὶ πεφωτισμένην καὶ σωφρονα μῆτέρα μετὰ περισσῆς τέχνης καὶ ἀκριβείας χειριζομένην πᾶσαν οἰκιακὴν ἐργασίαν, ἀλλὰ καὶ δόκιμον καὶ εὐέλπιτον ἐπαγγελματίαν καὶ ἐπιστήμονα, διέλυθη τότε ἡ περὶ αὐτῆς πλάνη καὶ ἤρθη ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ κόσμου εἰς τὸ ἀληθὲς τῆς ἀξίας τῆς ὕψος.

Δύναται τις νὰ εἴπῃ, ὅτι ἡ Εὐρωπαϊκὰ τοῦ παρόντος αἰῶνος εἶναι ἀξία παντὸς σεβασμοῦ καὶ ἐκτιμῆσεως, διότι ὅχι μόνον ἀγαθὴ καὶ συνετὴ σύζυγος καὶ μήτηρ εἶναι γνωρίζουσα καλῶς ραπτικὴν, ποικιλτικὴν, μαγειρικὴν, οἰκογενειακὴν ὑγιεινὴν καὶ παιδαγωγικὴν ἀλλὰ καὶ ἐπιδέξιος βιοπαλαιστῆς, ἀσκούσα μετ' ἱκανῆς ἐπιτυχίας πολλὰ βιοποριστικὰ ἔργα καὶ ἰδίως τὸ τοῦ παθολόγου ἱατροῦ, ὁδοντοῦ καὶ φαρμακοποιῦ. Δὲν ἀφίσταται δὲ πολὺ ἀπ' ἡμῶν ὁ χρόνος καθ' ὃν θὰ ἴδωμεν τὴν γυναῖκα ταύτην τελείως χειραφετημένην ἐν πᾶσι τοῖς βιοτεχνικοῖς σταδίοις καὶ τὰ αὐτὰ μετὰ τὸν ἄνδρα κτωμένην πολιτικὰ δικαιώματα παρ' ὅλην τὴν ἀπαισιοδοξίαν καὶ ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον γνώμην ἐνίων εὐκαιοτήτων καὶ ἀρχαιοφίλων κοινωνιολόγων, οἵτινες θέλουσι τὴν γυναῖκα καθημένην ἐπὶ τῶν ὠν τῆς, περικυλισμένην εἰς τοὺς τέσσαρας τῆς οἰκίας τοίχους καὶ ἀποζῶσαν ἀπὸ τῶν ψυχίων καὶ κοκκάλων, ὅσα πίπτουσιν ἐκ τῆς πολυτελοῦς τραπέζης τοῦ ἀθηράγου πολιτισμοῦ, τοῦ ἀνάγκας ἐπὶ ἀναγκῶν καὶ δαπάνας ἐπὶ δαπανῶν ἐπισωρεύσαντος ἐπὶ τοῦ βίου τῶν ἀνθρώπων.

(Ἔπεται συνέχεια)

ΝΙΚΟΛ. ΚΟΥΤΙΜΟΣ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

ΟΙ ΣΥΡΜΟΙ ΚΑΙ Η ΤΟΑΛΕΤΤΑ

Πολὺς πολλάκις γίνεται λόγος περὶ τῶν συρμῶν καὶ μάλιστα περὶ τῶν γυναικείων καὶ πολλοὶ ἐκ τοῦ ἀσχήμου φύλου πρὸς τὴν πεῖραν σχόντες τούτων ἐξανίστανται λάβροι, ἀφῆντες νὰ χυθῇ κατ' αὐτῶν διὰ τῆς γραφίδος των ὅλη ἡ πικρία τῆς χολῆς των. Πᾶς τις ὁμως ἀπλοῦν βλέμμα ρίπτων εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν παρελθόντων αἰώνων καὶ ἐξετάζων τοὺς συρμούς καὶ τοὺς καλλωπισμούς τῶν παλαιτέρων, ἤθελε δειχθῇ κατὰ πλὴν ἡμιώτερος διὰ τοὺς νεωτέρους τοιοῦτους, ὄντας ὡς μὲς πρὸς ἐλέφαντα. Εἰς πᾶσαν ἐποχὴν τὸ γυναικεῖον πνεῦμα μὴ

θέλον ἢ μὴ δυνάμενον νὰ ἐπασχοληθῇ εἰς ὑψηλότερα καὶ ἰδεωδέστερα κατηνάλισκεν ὅλην τὴν ζωτικότητά, ἐφευρίσκον καὶ μηχανώμενον νέους τρόπους καὶ νέα εἶδη ἀμφιέσεως καὶ καλλωπισμοῦ, ἄλλοτε μὲν ὅπως ἐξοικονομῇ φυσικὴν τινὰ τοῦ σώματος δυσειδίαν, ἄλλοτε δὲ ὅπως καθιστᾷ τὴν ὥραίαν καὶ καλλίγραμμον μορφήν τῆς ἑτι ὥραιότεραν. Δικαιοῦται ἄρα ὁ Γαλάτης Beauchêne λέγων· «Ἡ βαθεῖα τῶν συρμῶν μελέτη εἶναι πλείστων γυναικῶν ἡ φιλολογία». Ἄλλ' ἄρα γε μόνον παρὰ τῷ ὥραϊ ἢ ἀσθενεῖ φύλῳ γεννᾶται ἢ πρὸς τὸ διαρκῶς νεωτερίζειν ζωηρὰ αὕτη πάσι; Οὐχὶ βεβαίως. Πρωτίστως μὲν παρ' ἐκείνῃ, ἀκολούθως δὲ καὶ κατ' ἀνάγκην καὶ παρὰ τῷ ἡμετέρῳ ἰσχυρῷ ἢ ἀσχήμῳ. Διατελοῦμεν τρόπον τινὰ ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο ἀμυνόμενοι πρὸς ἐκείνας. Γενικῶς ὁμως ἄγεται τις νὰ πεισθῇ, συμφώνως ἄλλως τε πρὸς τὰς νεωτέρως φυσιολογικὰς θεωρίας, ὅτι ἡ πρὸς τὸ καινοτομεῖν ροπὴ, ἢ τῶν συρμῶν καὶ κόσμων μακρία εἶναι ἔμφυτος τῷ ἀνθρώπῳ καὶ πολλοῖς τῶν ζώων. Οὕτως ὁ ὄψις ἀλλάσσει τὴν στολὴν του, ὁ χαμαιλέων τὰ χρώματά του, ὁ λύκος τὰ μαλλία του, ἢ δὲ γαλῆ καὶ ἡ μυῖα καταναλίσκουσι πολλὰς ὥρας τῆς ἡμέρας κάμνουςαι τοαλέτταν. Διατὶ λοιπὸν ἡ γυνή, ἢ πολλὰ τὰ κοινὰ ἔχουσα μετὰ τὴν γαλῆν, νὰ μὴ παρακολουθῇ κατὰ γράμμα καὶ μετὰ θρησκευτικὴν εὐλάβειαν τοὺς συρμούς, φωτιζομένη ἀπὸ τὴν «Ἐφημερίδα τῶν Κυριῶν» τῆς ἐπαρχιωτίσσης μου καὶ Καλλιρρόης Παρρέν, ἀπὸ τὴν «Φιλόκαλον Πηνελόπην», τὸ «Bulletin de modes», «Moniteur de la coiffure» τῶν Παρισίων; Παρ' ἡμῖν τοῖς ἀνδράσι αἰῶνάς τινες πρότερον ἐθεωρεῖτο θανάσιμον ἀμάρτημα νὰ καλύψῃ τις ὑπὸ ἀξιοπρεπῆ φενάκην τὴν σεβαστὴν του φαλάκραν, ἢ νὰ δώσῃ εἰς τὸν μύστακά του σχῆμα περισπωμένης! Ἀλλὰ σήμερον ἤλλαξαν οἱ ἔροι καὶ οἱ ὀλίγοι μεμφίμοιροι δὲν γνωρίζουσι τὴν ἱστορίαν των, ἢ μάλλον τὴν ἱστορίαν τῶν ἰδίων αὐτῶν συρμῶν ἢ ἄγνοια ἐν τούτοις εἶναι πάντοτε ἐπαναπαντική.

Εἰς τὸ σημερινὸν φύλλον τοῦ προσφιλοῦς μοι «Κρητ. Ἀστέρος» θέλω ἐκθέσει ὀλίγα τινὰ ἰδιαιτέρως ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ κόσμου τῆς κεφαλῆς ἀμφοτέρων τῶν φύλων, ἔχων ὑπ' ὄψιν μου τὴν ἱστορίαν καὶ πολλὰ ἐκ τῶν ἐκάστοτε σχετικῶν γραφομένων πολλῶν λογίων ἡμετέρων καὶ ξένων. Ἡ τοῦ ἀνθρώπου κεφαλὴ ἀνέκαθεν ἐγένετο τὸ προσφιλες ἀντικείμενον τῆς πατρικῆς τῶν κρατούντων μερίνης. Καὶ ὅτε μὲν ἔθνη καὶ φραγμὸν εἰς τὴν διάνοιαν, ὅτε δὲ ψαλίδι ἐπὶ τῆς κεφαλῆς· οἱ κρατοῦντες ἠθέλησαν πάντοτε τὸν ἄνθρωπον φαλακρὸν ἰδεῖν καὶ τριχῶν, ἴσως ἐπ' ἀγαθῷ αὐτοῦ τούτου. Ἡ κόμη, ὁ μύσταξ καὶ ἡ γενειὰς ὑπέστησαν τόσας μαρτύρια, ἀπορίας δ' ἀξίον πῶς δὲν κατατάχθησαν εἰσέτι εἰς τὰ συναξάρια. Κατὰ τοῦτο οἱ ἀρχαῖοι ἦσαν εὐτυχέστεροι τῶν νεωτέρων· οὐδέποτε συνόδων ἀφορισμὸς ἢ Παπῶν βούλλα ἀπηγόρευεν αὐτοῖς νὰ κοσμῶσι κατὰ τὸ δοκοῦν τὴν κεφαλὴν δι' ἰδίων ἢ ἀλλοτριῶν πλοκάμων καὶ νὰ μελαίνωνται ἢ νὰ ξανθίζονται τὰς τρίχας, κατὰ τὰς ἀνάγκας καὶ περιστάσεις. — Ὁ Σαμφών τῆς Π. Γραφῆς, ἀδελφὸς τοῦ Ἡρακλέους τῆς Ἑλλ. Μυθολογίας, οὐδόλως εἰς τὰ νενομισμένα προσέκρουε, τρέφων κόμην μακροτάτην, ποδῆρην σχεδόν, καθότι οὐδέποτε τοῦ κουρέως ὁ σίδηρος εἶχεν ἀναβῆ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, πρὶν ἢ ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων κουρευθῇ. Ὡς αὐτῶς ὁ κάλλιστος τοῦ Δαυὶδ υἱὸς Ἀβεσσαλώμην τοσοῦτον βαθύκομος, ὥστε κατ' ἔτος ἐκείρετο ἡ κόμη αὐτοῦ καὶ ἐζύριζε διακοσίους σίκλους βασιλικούς.

Ὁλεθρία ὅμως δι' ἀμφοτέρους ἀπέβη ἡ μακρὰ κόμη· διότι ὁ μὲν φιλογύνης Σαμφὼν οὐ μόνον ἀφῆκεν ἐπὶ τῶν γονάτων τῆς ἀπίστου Δαλιδᾶς, ὡς ἔρωτος ἀρραβῶνα, κουράν τε καὶ ὀρθαλμούς, ἀλλὰ τὸ καὶ χεῖρον συναπώλεσε καὶ τὴν προστασίαν τοῦ Θεοῦ· καὶ τῶντι κούρευμα καὶ ἡρωϊσμός εἰσιν ἀσυμβίβαστα. Ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς τῆς Γραφῆς Ἀβεσσαλώμ ἐν ᾧ ἐφρευγεν ἐπὶ ἡμίονου διωκόμενος, ἡ μακρὰ του κόμη περιεπλέχθη εἰς τοὺς κλάδους πυκνῆς δρυός, τὸ δὲ ἡλίθιον ὑποζύγιον (δὲν κατήγετο ἐξ ὄνων;) ἀντὶ νὰ μείνῃ ἀκίνητον, προὐχώρησε καὶ οὕτως ὁ ἀτυχὴς βασιλόπαις εὐρεθεὶς κρεμάμενος ἀναμέσων οὐρανοῦ καὶ γῆς ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Ἰωάβ. Ἀλλ' ἂς μὴ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἀφελὼν ὁ θεὸς τὴν προστασίαν του ἀπὸ τοῦ Σαμφῶν εὖνοεῖ τοὺς κομῶντας καὶ ἀποστρέφεται τοὺς φαλακροὺς, καθότι ἡ ἀγάπη Αὐτοῦ ἐπεκτείνεται ἴση πρὸς πάντας, μαρτυρεῖ δὲ τοῦτο ἡ αὐστηρὰ τιμωρία τεσσαράκοντα καὶ δύο παίδων κατασπαρχθέντων ὑπ' ἄρκτων, διότι ἐτόλμησαν νὰ περιπαίξωσι τὴν σεβαστὴν τοῦ προφῆτου Ἐλισαίᾳ φαλάκραν, κρίζοντες: *Ἀνάβαινε φαλακροῦ, ἀνάβαινε*. Τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι ἂν ὁ Ἀβεσσαλώμ εἶχε τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἐλισαίᾳ δὲν ἦθελαν πᾶσι ἐπιθεῖν, πλὴν καὶ ἡ φαλάκρα ἔχει καὶ αὕτῃ τοὺς κινδύνους τῆς. Παράδειγμα ὁ θάνατος τοῦ Αἰσχύλου, φονευθέντος ἐν Σικελίᾳ ὑπὸ ἀετοῦ ἀφῆσαντος κατὰ τῆς κεφαλῆς τούτου, ἣν διὰ τῶν ὀνύχων ἐκράτει χελώνην, θέλων οὕτω νὰ διασπᾷ τὸ ἄστρον αὐτῆς καὶ φάγῃ τὸ ἔσωθεν· ὁ μὲν ὧς εἶχε ἐκλάβει ὡς λίθον τὴν στειλὴν τῆς τραγικῆς φαλάκρας. Ἰσχύει ἄρα καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὸ τῶν προγόνων πᾶν μέτρον ἄριστον.

Ἐκ τῆς Π. καὶ Ν. Γραφῆς δῆλον γίνεται, ὅτι τὸ κομᾶν μεγάλως παρὰ τοῖς Ἑβραίοις ἐτιμᾶτο. Εἰ καὶ δὲν ἐπέδωκαν οὗτοι εἰς τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας, προώδευσαν ἐν τούτοις ἀρκούντως εἰς τὴν τέχνην τῶν κόσμων καὶ καλλωπισμῶν. Οὕτως ἤλειπον μύροις καὶ εὐόσμοις ἐλαίοις τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς καὶ τὸν πώγωνα, ὃν μακρὸν ἔτρεπον, ἐν καιρῷ μόνον πένθους, ἀντιθέτως πρὸς ἡμᾶς κείροντας αὐτόν, πρὸς δὲ καὶ ψήγματα χρυσοῦ τῇ κόμῃ ἐπέσθηον, ἅτινα στίλβοντα πρὸς τὴν λάμψιν τοῦ ἡλίου ἐδίδον αὐτῇ τὴν λαμπρότητα τοῦ χρυσοῦ. Ἀλλὰ καὶ αἱ γυναῖκες τῶν δὲν ὑστέρουν εἰς τὸν καλλωπισμὸν τῶν ἀνδρῶν· ἐκτὸς τῶν ἐνωτίων, χρυσῶν ἀλύσεων, μαργαριτῶν, ψελλίων, δακτυλίων, χρυσῶν ὤρων, (πρὸς ἀνάμνησιν βεβαίως τῆς Εὐας), ἔφερον ἐπὶ μὲν τοῦ στηθους· μυροθήκη, ἐπὶ δὲ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς κρεμάμενον μικρὸν χαλκοῦν κάτοπτρον. Δύναται ὅμως νὰ συμπεράνῃ τις ἐκ τινῶν χωρίων τῆς Α. Γραφῆς, ὅτι ἡ φαλακρότης οὐ μόνον ὄνειδος ἀλλὰ καὶ θεῖα τιμωρία ἐθεωρεῖτο. Οὕτως ὁ Ἡσαΐας ἀπειλῶν τὰς ἀμαρτωλὰς Ἑβραίας λέγει, ὅτι ὁ Κύριος θέλει φαλακρῶσαι τὴν κορυφὴν τῆς κεφαλῆς τῶν θυγατέρων Σιών καὶ ἀποκαλύψῃ τὴν αἰσχύνην αὐτῶν, διότι ὑπερηφανεύθησαν καὶ πορεύονται μεθ' ὑψωμένου τραχήλου καὶ ὀρθαλμῶν ἀσέμων καὶ περιπατοῦσι, σύρουσαι τοὺς χιτῶνας καὶ κρίζουσαι διὰ τῶν ποδῶν.

(Ἔπεται συνέχεια)

ΕΜΜ. Ι. ΣΑΟΥΝΑΤΟΣ
Σκωδαστὴς τοῦ Δικαίου

Ο ΚΡΗΤΙΚΟΣ ΟΠΛΙΣΜΟΣ

«Καὶ τῶν ὁρίων τιμωτάτα αὐτοῖς
(τοῖς Κρησὶν) εἶναι τὰ ὅπλα».

Στράβων

(Συνέχεια ἐκ τοῦ 12ου φυλλαδίου)

2. — Ἡρωϊκοὶ χρόνοι.

Ματέπειτα, ἐπὶ τοῦ ἐν ἔτει 1184 π. Χ. συμβάντος Τρωϊκοῦ πολέμου, οὗ μετέσχεν ἡ Κρήτη διὰ τῆς ἀποστολῆς ὀδοθήκοντα νηῶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἰδομενέως καὶ τοῦ Μηριόνου, ὅπλα τῶν Κρητῶν πολεμιστῶν ἦσαν τ' ἀκόλουθα:

α'. — Τόξον ἢ βίος, φαρέτρα καὶ βέλος καλούμενον διστός, ὅπερ εἶχεν ἐμπρὸς ὠρεῖδι μεταλλίνην αἵχμην καὶ ὀπίσω πτερὸν.

β'. — Ἀσπίς, ἣτις ἐκαλεῖτο σάκος ἢ πάντοσ· εἴση ὅταν ἦτο στρογγύλλη, ἐκ κατεργασμένου δέρματος βοός, περιτορνευμένη διὰ χαλκοῦ, ἐπὶ δύο κανόνων, ὅταν ἐφόρει ὁ Ἰδομενεὺς· ἐκαλεῖτο δὲ καὶ ὀμφαλόεσσα.

γ'. — Ξίφος.

δ'. — Ἐγχος ἢ ὄρυ χαλκοῦν, κοπτερόν· ἐκατέρωθεν, ἐξ οὗ καὶ ἀποκαλοῦνται δουρικλυτοὶ ὁ Ἰδομενεὺς καὶ ὁ Μηριόνης.

ε'. — Ἀκόντιον, μικρὸν κοντάρι, δι' οὗ καὶ ὁ Ἰδομενεὺς ἄκοντισε Δευκαλίδαν.

στ'. — Θώραξ χαλκοῦς, οἷον ἐφόρει ὁ Ἰδομενεὺς.

Καὶ ζ'. — Περικεφαλαία χαλκῇ καλουμένη κόρυς. Τοιαύτην ἔφερον ἐν πολέμῳ ὁ Ἰδομενεὺς καὶ ὁ Μηριόνης «ἦσαν ἐς πόλεμον κεκορυθμένοι αἰθιοὶ χαλκῷ».

Ὅτι δ' οἱ Κρητῆς ἦσαν ἀπὸ τῶν τρωϊκῶν χρόνων τοξόται καὶ ἀσπιδοφόροι συνάγεται πρὸς τούτοις ἐξ ἐνός μὲν ἀπὸ περιγραφῆς λογομαχίας, καθ' ἣν ὁ Μενέλαος κατεριωνεύεται τὸν Κρήτα τὴν καταγωγὴν, κατόπιν δὲ Βασιλείᾳ τῶν Τρώων, δεινὸν τοξότην Τεύκρον, λέγων — ὁ τοξότης! φαίνεται νὰ φρονῇ οὐ σμικρά! ἐὰν λάβῃ καὶ ἀσπίδα θὰ κομπᾷ μέγα· ὁ δ' ἀνδρεῖος Κρῆς τῷ ἀπαντᾷ ὑπερηφάνως — δὲν ἔμαθον τέχνην βάνανσον, καίτοι δ' ὀπλίτης ἐλαφρὸς ἀρκέσω βεβαίως διὰ σὲ τὸν ὀπλισμένον «καὶ ψιλὸς (α) ἀρκέσαιμι σοι γ' ὀπλισμένῳ», ἐξ ἄλλου δ' ἐκ τῶν ἱστορουμένων περὶ τοῦ αὐτοῦ Τεύκρου, ὅτι ἐχρησιμοδοτήθη παρὰ τοῦ Ἀπόλλωνος νὰ κτίσῃ πόλιν ὅπου τῷ ἐναντιωθῶσι γηγενεῖς. Ὅταν ἐφθάσε μὲ τοὺς ὁπαδούς του παρὰ τὸ Ἴλιον ἐφαγον νύκτωρ οἱ ποντικοὶ τοὺς ἱμάντας τῶν ἀσπίδων καὶ τὰ νεῦρα τῶν τόξων αὐτῶν, τότε δ' ἐγεθυμήθη τὸν χρησμὸν καὶ ἔκτισε τὴν πόλιν Σμίνθιον· διότι οἱ ἀρχαῖοι Κρητῆς ἔλεγον τοὺς ποντικούς σμίνθους. Ταῦτα ἱστοροῦσι διάφοροι συγγραφεῖς, ἐν οἷς ὁ Στράβων λέγων, ὅτι «πολὺ πλῆθος ἀρουραίων μυῶν ἐξανθήσαν ἐφαγεν ὅσα σκύτινα τῶν τε ὀπλῶν καὶ τῶν χρηστηρίων».

Ὁ Ὀμηρὸς προσαγορεύει τὸν Ἰδομενέα βουλευφόρον χαλκοχιτώνων Κρητῶν:

«Ἰδομενεὺ Κρητῶν βουλευφόρε χαλκοχιτώνων».

(α) Ὑλὸς εἰλείγοντο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις οἱ ἐλαφροὶ ὀπλισμοί, ἦτοι τοξόται, σφενδονῆται καὶ ἀκοντισταί.

Κατὰ τὸ λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιολογίας χαλκο-
χίτωνες ἐλέγοντο ἐνίοτε οἱ μαχηταὶ ἑστάν ἐπὶ τοῦ χιτῶνος
δὲν ἔφερον θώρακα, ἀλλὰ μόνον χαλκοῦν ἔλασμα ἐπὶ τῆς
καρδίας, καλούμενον καρδιοφύλαξ, τὸ ὅποιον ἄλλοι λεξικο-
γράφοι ὀνομάζουσιν ἀσπίδα ἢ θώρακα προστατεύοντα τὸ
στήθος ἢ τὴν καρδίαν. Ἀλλ' ὁ καρδιοφύλαξ ἀναφαίνεται
μόνον ἀπὸ τοῦ Β'. αἰῶνος π. Χ. καὶ ἐφεξῆς, ὅποτε ἤκμασεν
ὁ Πολύβιος, ἡ μόνη πηγὴ ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ὁ ὅποιος
ἀναφέρει τ' ἀκόλουθα: «Οἱ μὲν οὖν πολλοὶ προσλαβόντες
χάλκωμα σπιθαμιαῖον πάντῃ πάντως, ὃ προστίθενται μὲν
πρὸ τῶν στέρνων, καλοῦσι δὲ καρδιοφύλακα, τελείαν ἔχουσι
τὴν καθόπισιν· οἱ δὲ ὑπὲρ τὰς μυρίας τιμώμενοι δραχμᾶς,
ἀντὶ καρδιοφύλακος ἀλυσιδωτοὺς περιτίθενται θώρακας».
Ἰσπεταὶ λοιπόν, ὅτι χαλκοχίτωνες παρ' Ὀμήρῳ ἐννοῦνται
οὐχὶ οἱ φέροντες καρδιοφύλακα, ἀλλ' οἱ διὰ χαλκῶν ὅπλων
ὥπλισμένοι. Ἦν σέσει πρὸς τὸ προκείμενον ἀναφέρει ὁ
Παυσανίας εἰς τὰ Λακωνικά τὰ ἐξῆς: «Ὅτι δὲ τὰ ἐπὶ τῶν
ἡρώων ὅπλα ὁμοίως χαλκᾷ ἦν πάντα, μαρτυρεῖ μοι καὶ
Ὀμήρου τῶν ἐπῶν, ἔς τε ἀξίνην ἔχοντα τοῦ Πεισάνδρου καὶ
ἐς τοῦ Μηριόνου τὸν ἑσπέρην».

Τὸν δ' ὥπλισμὸν τῶν Τερμιλῶν (β), οἱ ὅποιοι ἦσαν Κρή-
τες ἀρχαιότατα μεταδόντες μετὰ τοῦ Σαρπηδόνα εἰς Λυ-
κίαν, περιγράφει ὁ Ἡρόδοτος ὡς ἀκούσθως «θωρακοφόροι
τε ἐόντες καὶ ἀνιμιδοφόροι, εἶχον δὲ τόξα κρηνεῖνα καὶ δι-
στόδης καλαμίνους ἀπτέρους καὶ ἀκόντια, περὶ δὲ τῆσι κεφα-
λῇσι πῖλους πτεροῖσι περιεστεφανωμένους· ἐγχειρίδια δὲ
καὶ ὀρέπανα εἶχον. Λύκιοι δ' ἐκαλέοντο ἐκ Κρήτης γεγνό-
τες, ἐπὶ δὲ Λύκου τοῦ Πανδίου ἀνδρὸς Ἀθηναίου ἔσπον
τὴν ἐπωνυμίην».

Ἰσπεταὶ τὸ κεφάλαιον—Ἰσδομος αἰὼν π. Χ. μέχρι Χριστοῦ.

Γ. Γ. Καλαϊτάκης

ΔΥΟ ΕΒΔΟΜΑΔΕΣ ΕΝ ΚΡΗΤΗ

(ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ ΥΠΟ Β.)

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

Μετὰ τὴν ἐπάνοδον ἡμῶν ἐγευμκτίσαμεν γεῦμα οὗ τὸ
κύριον μέρος ἀπετέλει ψητὸν χοιρίδιον, τὸ ὅποιον ἐποτίσα-
μεν διὰ τινος ἐγχωρίου οἴνου. Τὸν εἶνον τοῦτον πάντες ὁμο-
φώνως ἀνεκηρύξαμεν ὡς ὑπολειφθὲν νέκταρ ἐκ τινος συμ-
ποσίου θεῶν.

Σήμερον τὴν πρωτὴν ἐξεκινήσαμεν ἀκριβῶς τὴν 7ην ὥραν
καὶ ἡ πορεία ἔφερεν ἡμᾶς εἰς ἀκρωρείας, ἐξ ὧν ἡδυνάτο
τις διὰ τοῦ βλέμματος νὰ παρατηρήσῃ καὶ τὰ ἀπομεμα-
κρυσμένα Λευκὰ Ὄρη καὶ τὴν ἐγγὺς Ἴδην καὶ εἰς ρωμαν-
τικὰς κοιλάδας ἐνθα γυμνοὶ βράχοι καὶ δροσερὰ χλόη ἡδυνά-
το μετῃλλάσσοντο, οὕτως ὥστε οὐδὲ ἐπὶ τέταρτον ὥρας ἡδύ-
νατό τις νὰ καταληφθῇ ὑπὸ ἀνίας. Περὶ τὴν 10ην ὥραν
πρὸ μεσημβρίας ἐφθάσαμεν εἰς τὸ χωρίον Μάρωνας. Τὸ χω-
ρίον τοῦτο ἦτο τὸ ὡραιότατον σημεῖον τῆς σημερινῆς πο-
ρείας, διότι πρὸ ἡμῶν μεγαλοπρεπῶς ὑψοῦτο ἡ Ἴδη ἐπὶ τε-
ραστίας βάσεως καὶ μετὰ χιονοσκεποῦς κορυφῆς, ἐχωρίζετο

δὲ ἀπ' ἡμῶν διὰ εὐρείας καὶ πυκνῆς κοιλάδος πλήρους ἐλαιώ-
νων. Ἔστημεν πρὸ τινος σκιερᾶς πηγῆς περιδαλλομένης
ὑπὸ συμπλεγμάτων γραφικῶν βράχων. Πάντες κατέβημεν
ἀπὸ τῶν ἵππων, ἀπεκαλύψαμεν τὴν κεφαλὴν πλήρεις σεδα-
σμοῦ, καὶ αἱ κλιτύες τοῦ θεοῦ ὄρους ἀντήχησαν ἐκ τριῶν
οὐρᾶ πρὸς τιμὴν τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τοῦ Γερμανοῦ
Αὐτοκράτορος. Ὁ καίμακάμης καὶ πλήθος ἀνθρώπων ἴσταν-
το πρὸ ἡμῶν ἔχοντες ἀνοικτὸν τὸ στόμα καὶ ἀσκαρδαμυκτὶ
βλέποντες ταύτην τὴν ἀκτάληπτον εἰς αὐτοὺς ἐνδείξιν τι-
μῆς. Ἡρμηνεύθη εἰς αὐτοὺς ὅτι ἐωρτάζομεν τὴν ἐπέτειον
τῶν γενεθλίων τοῦ Αὐτοκράτορος. Μετὰ τὸ πρόγευμα προ-
χωρήσαντες εἰσῆλθομεν ὅλως ἀπροσδοκίως εἰς μεγαλο-
πρεπὴ καὶ ἀγρίαν χαράδραν, οὐχὶ μὲν τόσον στενὴν ὅσον
ἦτο ἡ φάραγξ τῶν Σφακιῶν, ἀλλ' ἰσχυρότερον σχεδὸν ταύ-
της ἐπὶ τὴν ψυχὴν ἡμῶν ἐπενεργοῦσαν καὶ παρέχουσαν εἰς
τὸν γοητευόμενον ὁδοιπόρον εἰκόνας, ὧν ὀψηλοτέρας καὶ
πρωτοτυπωτέρας ἐγὼ οὐδέποτε εἶδον. Μεγάλα θαύματα ἐκ
τῶν ὀρέων κατεκάλυπτον τὰς πετρώδεις κλιτύς αὐτῶν διὰ
τεραστικῶν θρυμμάτων γῆς, μεταξὺ δὲ τούτων ἡ καὶ ὑπὲρ
αὐτὰ ἔρρεεν ἡχηρὸς ρύαξ. Μέχρι περίπου χιλίων ποδῶν
ὑψοῦνται πολλαχοῦ οἱ καχαδρωμένοι τιτανώδεις βράχοι.
Εἰς τῶν συνοδοιπόρων γνωρίζων τὴν Ἑλβετίαν ἔλεγεν ὅτι ἡ
χαράδρα αὕτη—τὸ Κουρταλιώτικο φαράγγι—μόνον πρὸς
τὴν ἐν Roms τῆς Γερμανίας μεταξὺ Andermatt καὶ Am-
steg δύναται νὰ παραβληθῇ.

Πορευόμενοι τὴν διαρκῶς ἀνηφορικὴν γινομένην στενω-
πὸν, ἦν ἕνεκα τοῦ ἐπικινδύνου αὐτῆς κατὰ μέγα μέρος ἔδει
νὰ βαδίζωμεν πεζῇ, διήλθομεν τὴν χαράδραν ἐν μιᾷ ὥρᾳ.
Τότε πλέον ἐξεργάγημεν εἰς φωνὰς γοητείας, διότι ἐκεῖ ἦτο
ἡ πληρεστάτη ἀπεικόνισις τῶν ἰδεωδῶν τοπειῶν τοῦ Σαιντ
Lorain! Μοναστήριον κατὰ τὸ ἡμισυ ἡρειπωμένον καὶ
κεκρυμμένον ἐντὸς δένδρων καὶ θάμνων, ρωμαϊκὴ γέφυρα
κυρτωμένη εἰς ὕψηλὸν τόξον ὑπὲρ τὸν διαυγὴ ρύακα οὐτι-
νος ἡ γλαυκὴ ἐπιφάνεια ἐνίοτε μόνον ἔλαμπε διὰ μέσου
τῶν ὑπερκεκρυμμένων θάμνων: Πάντα ταῦτα ἐμοῦ φαίνον-
ται οὐχὶ ἐκ τύχης ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνηνωμένα. Διότι τοῦτο μά-
λιστα εἶναι ἄξιον θαυμασμοῦ ἐν τῇ Κρήτῃ, τῇ ἀληθινῇ
κῆψ τούτῳ τοῦ Θεοῦ.

«dem Biland, in die Silbersce gefasst
dem zweiten Eden, and'ren Paradies»

«τῇ νήσῳ τῇ περιδαλλομένη ὑπὸ ἀργυρᾶς θαλάσσης τῇ
δευτέρᾳ Ἐδέμ, ἄλλῃ Παραδείσῳ» ὅτι αἱ εἰκόνας καὶ αἱ ἀπό-
ψεις οὕτως ἐναλλάσσονται ὥστε νὰ παρουσιάζωνται πάν-
τοτε αἱ ἀρεστόταται ἀντιθέσεις. Ἡ Ἑλβετία καὶ ἡ Ἰταλία
καὶ ἡ Ἀνατολή εἶνε ἐγκαθῆθα θαυμασιώτατα ἀναμειγμένα.
Πρὸς τοῦτοις δὲν γνωρίζει τις τί πρότερον νὰ ἴδῃ καὶ τί
ὕστερον, καὶ πάντοτε ἐκπληττίζεται ὑπὸ νέων καὶ ὑπὸ νέων
ἐλκεται. Οὐδεὶς ταξιδεύει εἰς Κρήτην ἵνα περιέλθῃ ταύτην,
καὶ διὰ τοῦτο δὲν ὑπάρχουσι οὔτε ἀπόψεις οὔτε περιγραφαὶ
ταύτης. Τοῦτο δ' ὅμως εἶναι βέβαιον, ὅτι ἡ νῆσος, δύναται
μετὰ θάρρους νὰ παραβληθῇ κατὰ τὰς φυσικὰς καλλονὰς
πρὸς τὴν λαμπρὰν Τρινακρίαν (Σικελίαν).—Μίαν ὥραν
μετὰ ταῦτα ἐφθάσαμεν ἐνταῦθα εἰς τὸ Μοναστήριον, γενό-
μενοι δεκτοὶ ἐν τῇ αὐλῇ ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου, φέροντος τὴν
ἱερατικὴν αὐτοῦ στολὴν, χρυσοκέντητον μανδύαν καὶ βα-
κτρίαν. Αἱ νότιαι ἀκταὶ ἀναμνησχοῦσι τινα τὰς ἀκτὰς

(β) Περὶ Τερμιλῶν ὅρα ἐκτενῶς εἰς τὸ 11 φυλλάδιον τοῦ «Κρητικοῦ
Λατίρεως».

Χανιά, 24/5 Μαΐου 1896

ΕΙΣ ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΝ (Ρωμανία)

παρὰ τὸ Σκλέρονον ἀποτόμως οἱ βράχοι κατέρχονται εἰς τὴν ἀφρικανικὴν θάλασσαν. Κατὰ τὸ γεῶμα δ' Ἀμερικανὸς Πρόξενος ὤψισσε τὸ ποτήριον Ἀναφέρων ἐν ὀλίγοις τὴν κρίσιν περὶ τοῦ ζητήματος τοῦ S. Juan προέπειεν ὑπὲρ τοῦ ὕψηλου προσώπου. Καὶ ὁ σεβάσμιος ἐπίσκοπος μαθὼν τὸ ἐπιστημον τῆς ἡμέρας ἠγέρθη καὶ ἐφώνησε Ζήτω ὑπὲρ τοῦ αὐτοκράτορος Γουλιέλμου τοῦ Νικητοῦ, εἰς ὃ καὶ οἱ μοναχοὶ συνεκραύγασαν μεγάλη τῇ φωνῇ.

Ἐν Χανίοις τῇ 25ῃ Μαρτίου.—Τὴν 23ην Μαρτίου ὁ σύβρανος ἐκκλύβη δυστυχῶς ὑπὸ νεφῶν, αἵτινα ἀδιαλείπτως ἐγίνοντο πυκνότερα. Ἀπὸ τῆς χθὲς μαίνεται τρομερὰ καταιγίς. Μετὰ δώδεκα ὥρων πορείαν ἀπὸ τοῦ Πρέσβη ἐφθάσαμεν εἰς Βάμον, ὅπου ἐξενίσθημεν ὑπὸ τοῦ Μπεξέτ-Βέη ἐν τῇ διοικητηρίῳ φιλοφρονέσαστα καὶ ἄριστα.—Ἰνα ἀπομυκρυνθῶμεν τῶν νοτίων ἀκτῶν ἔπρεπε νὰ διέλθωμεν τὴν τρίτην φάραγγα ὁμοίαν μὲν πρὸς τὸ Κουρταλιώτικο φάραγγι, ἀλλ' οὐχὶ τὸσον μεγαλοπρεπῇ. Γραφικὸς εἶνε ἐν αὐτῇ καταρράκτης ὀνομαζόμενος Κοτσιροῦ.

Ἐφθάσαμεν χθὲς ἐνταῦθα ὑπὸ βροχὴν ἀφρίζοντα κύματα καθίστων τὴν παραλίαν σχεδὸν ἀδιάβατον, σήμερον δὲ ἡ τρικυμιώδης θάλασσα δεινῶς ἐπιτίθεται κατὰ τοῦ ἐνετικοῦ λιμενοδραχίου.

Ἐν τῇ πλοίῳ «Ἀσπίδι» (Schil), τῇ 1ῃ Ἀπριλίου.—Τὴν 25ην Μαρτίου, ἡμέραν ἀργίας ἐν Χανίοις 1) διέθεσα εἰς τὸ νὰ μεταδῶ ἐφ' ἀμάξης εἰς τὴν πλησίον τῶν Χανίων κειμένην Χαλέπαν, ἵνα ἐπισκεφθῶ τὴν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἐκεῖ ἐγκατεστημένην κυρίαν Σδάρτε. Ἡ ἐρασμία αὐτῇ γυνή, ἣν ἡ Κυδέρνησις ὑπώπτειεν ὡς μυστικὴν πράκτορα τῆς Ρωσσίας, ἐξέδωκε πλὴν ἄλλων καὶ συλλογὴν νέων ἑλληνικῶν ἁσμάτων.

(Λαλούσης)

ΙΩΑΝ. ΚΑΛΙΤΣΟΥΝΑΚΙΣ

• Αἱ Σφαγαὶ τῆς 12 Μαΐου 1896

[Ἀναδημοσιεύομεν εὐθὺς κατωτέρω ἀνταπόκρισιν τοῦ κ. Σπ. Γ. Βαρδάκη, δημοσιευθεῖσαν εἰς τὸ ὑπὸ χρονολογίαν 7)19 Ἰουνίου 1896 φύλλον τῆς «Πατρίδος» τοῦ Βουκουρεστίου, ἥς ἐτύγχανε τότε εἰδικὸς ἀνταποκριτὴς ἐν Χανίοις, περιγράφουσαν διὰ λίαν ζωηρῶν χρωμάτων τὰς τραγικὰς ἐκεῖνας σφαγὰς τῶν Χανίων, αἵτινες διεδραματίσθησαν ἀγρίως τῇ 12 Μαΐου 1896. Εἰς τὴν ἀναδημοσίευσιν ταύτην προβαίνομεν ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῶν σφαγῶν τούτων πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ ὑπομνήσωμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας μίαν ἀπὸ τὰς πολλὰς καὶ μεγάλας εἰς χρέμα καὶ αἷμα θυσίας μας ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, ἐπαναφέροντες αὐτοὺς πρὸς στιγμὴν εἰς τὰς μαύρας ἐκεῖνας ἡμέρας τῆς σκληρωμένης Κρήτης ἐν τῇ μέσῳ τῶν ὁποίων ἠκούσθη παρηγόριος τὸ πρῶτον ἤδη ὑπὸ τὰς ὀξείας οἰμωγὰς καὶ τοὺς γοεροὺς θρήνους καὶ κοπετοὺς τῶν σφαζομένων μαρτύρων τῆς Ἐλευθερίας τὸ κύκνειον ἄσμα τῆς αἰμοσταγοῦς καὶ τυραννικῆς κυριαρχίας τῶν Τούρκων ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς Μεγαλονήσου].

1) Ἡ ἐπίτειος τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἡ καὶ ἐθνικὴ ἐορτὴ ὡς γνωστόν.

Ἡ σφαγὴ ἤρξατο τὴν Κυριακὴν τῆς 12 τρέχοντος περὶ τὴν μεσημβρίαν. Ἡ εἰδησις τῆς συμφορᾶς ταύτης, ἡ ὁποία ἀκράτητος ἤρχετο νὰ πλήξῃ τὸ χριστιανικὸν στοιχεῖον διεδόθη ἀστρακικῶς ἀνὰ τὴν πόλιν καὶ τὰ περίεξ αὐτῆς. Συγκινητικώτερον θέαμα, ὅσον καὶ τραγικὸν οὐδεὶς δύναται νὰ φαντασθῇ. Αἱ γοεραὶ τῶν σφαζομένων φωναί, οἱ θρήνοι καὶ οἱ κοπετοὶ τῶν ἐξέλλων ἐκ τοῦ φόβου γυναικῶν, οἱ κλαυθμῆρισμοὶ τῶν παιδίων καὶ τῶν βρεφῶν συνεφύροντο εἰς στυγερὸν πανδαμῆνιον μὲ τὰς ἐκκωφωτικὰς ὕλακας τῶν κυνῶν, τὰς ὠρυγὰς καὶ τοὺς πυροβολισμοὺς τῶν Μουτουλμάνων καὶ τοὺς ἀντιπυροβολισμοὺς τῶν Χριστιανῶν. Ἐδῶ ἐσφάζετο εἰς, ἐκεῖ ἐσφυλεύετο βαναύσως τὸ πτῶμα τοῦ ἄλλου, πέραν εἰς μίαν γωνίαν ὑπὸ τὰς ἐπευφημίας τοῦ Μουσουλμανικοῦ ὄχλου ἀπελεπίζετο ἕτερος. Αἱ χριστιανικαὶ ἰδίως συνοικίαι παρουσίαζον μίαν ἀποψιν ἐκτάκτως συγκινητικὴν καὶ αὐτὸς τοῦ ὁποίου ἡ καρδία θὰ ἦτο ἐκ γράνιτου δὲν θὰ ἠδύνατο ἢ νὰ λυθῇ εἰς κρουνοὺς δακρύων. Γέροντες, γυναῖκες, παιδιὰ, περιδεεῖς καὶ ἔντρομοι ἀφῖνον τὴν αἰκίαν αὐτῶν, χωρὶς νὰ λάδωσι μαζί των τίποτε περισσότερον ἢ ὅτι ἐφόρουν, ὅπως τρέξωσι καὶ προφυλαχθῶσιν εἰς ἄλλην, ἥτις θὰ τοῖς ἐφαίνετο ἀσφαλεστέρα. Ὁκαστος ἐφρόντιζε νὰ σώσῃ μόνον τὴν ζωὴν του, χωρὶς νὰ φροντίξῃ περὶ οὐδενὸς ἄλλου. Αἱ θύραι τῶν οἰκιῶν, τὰ παράθυρα, τὰ δωμάτια καὶ αὐτοὶ οἱ ἐξῶσται εἶχον μεταδληθῇ στιγμιαίως εἰς προχείρους προμαχῶνας. Πᾶν πρᾶγμα ἔπερ θὰ ἠδύνατο νὰ μὴ διαπερασθῇ ὑπὸ τῶν σφαιρῶν, ἐτίθετο ὅπισθεν τῶν θυρῶν καὶ τῶν παραθύρων. Οἱ ἄνδρες ἔλαβον θέσιν ἀμυνομένων μὲ τὰ ὅπλα ἀνὰ χεῖρας καὶ τὰ φυσίγγια κεχυμένα χαμαί, ὅπως δύνανται μὲ περισσότεραν εὐκαλίαν καὶ ταχύτητα νὰ γεμίσωσι τὰ ὅπλα των ἐνθ' ὅτε ἀσθενῇ πλάσματα γέροντες, γυναῖκες, παιδιὰ ἦσαν συνεσφηνωμένα εἰς μίαν γωνίαν τοῦ δωματίου ἐκείνου τοῦ μᾶλλον ἀκινδύνου, ἀναμένοντα ἔντρομα ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν τοὺς σφαγεῖς νὰ εἰσρμήσουν εἰς τὴν εἰκίαν, μετὰ τὴν ἐξάντλησιν τῶν φυσιγγίων ἢ μετὰ τὴν φόνον τῶν ἀμυνομένων ἀνδρῶν.

Ἡ σφαγὴ ἦτο προσχεδιασμένη. Ὡρα ἐνάρξεως αὐτῆς εἶχεν ὀρισθῇ ἡ δεκάτη τουρκιστὶ, δηλαδὴ ἡ ὥρα καθ' ἣν ὁ κόσμος συνήθιζε νὰ ἐξέρχεται εἰς περίπατον, καθ' ἣν ὅλοι ἦσαν διακεχυμένοι εἰς τὴν προκυμαίαν, εἰς τὸν κήπον, τὰς δόδας καὶ τὰ καφενεῖα τῆς πόλεως. Καὶ ἡ σφαγὴ ἤρξατο τὴν ἔκτην καὶ ἡμίσειαν περίπου (τουρκιστὶ), διότι οἱ Μουσουλμάνοι ἐφοβήθησαν μήπως ἀπολέσωσι τὴν δοθεῖσαν εὐκαιρίαν νὰ φονεύσωσι τοὺς καθάσδεξ τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ Ρωσικοῦ Προξενίου, καθ' ὧν ἔτρεφον ἄγριον μῖσος καὶ οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν ἀπαισίαν ἐκείνην στιγμὴν ἐξήρχοντο τῆς πόλεως μεταβαλόντες εἰς Χαλέπαν παρὰ τοῖς οἰκείοις Προξενείοις.

Οὐδεμία ὑπολείπεται ἀμφιβολία, ὅτι ἡ σφαγὴ ἦτο προαποφασισμένη. Περί τούτου πάντες ἔχουσι πεισθῇ. Καθ' ὅσον τὴν 4)22 π. μ. (τουρκιστὶ) ὁ Χουσεῖν Μπάντρης ἐκ τῶν ἐξεχόντων μπέηδων ἐθεάθη ὑπὸ Χριστιανῶν εἰς τὸ Καστέλλι, προειδοποιῶν περὶ αὐτῆς καὶ παρέχων ὁδηγίαν εἰς τοὺς Τούρκους, οἵτινες εὕρισκοντο καθ' ὁμίλους εἰς διάφορα σημεῖα τῆς πόλεως πάνοπλοι καὶ ἔτοιμοι ὅπως ἐπιληφθῶσι

τοῦ αἰμοχαροῦς των ἔργου των. Ἐν ᾧ ἐξ ἄλλου τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ Μουσουλμανικοῦ συρφετοῦ ἔναπλον πρὸ τῆς θῆς ὥρας εἶχε καταλάβῃ τὰ περὶ τὴν Χαλέπαν καὶ τὰ Χανία ἐπὶ καιρὰ σημεῖα ὥπως μὴ θυνθῶσιν οἱ ἐν αὐτοῖς Χριστιανοὶ νὰ διαφύγῃσιν τὴν σφαγὴν.

Τὸ Καλέ—Καπισὶ ὑπῆρξε τὸ θέατρον σκηνῶν μεστὼν πρωτοφανοῦς θηριωδίας καὶ ἀγριότητος. Τὸ αἷμα αὐτόθι ἔρρευσε ποταμὸν. Ὅλον τὸ λιθόστρωτον καὶ τὸ πεζοδρόμιον τῆς ὁδοῦ εἶχον καλυφθῇ ὑπὸ κοχλάζοντος ἀνθρωπίνου αἵματος· δυσκόλως ἡδύνατό τις νὰ διέλθῃ ἐκεῖθεν χωρὶς νὰ κατασπιλωθῇ ὑπ' αὐτοῦ. Εὐθὺς ἐκτὸς τοῦ καταστήματος τοῦ Τσάκωνα Τοῦρκοι στρατιῶται περιπολοῦντες τῇ ὑποδείξει των ὁμοθησκῶν των ἐφρόνευσαν τὸν ἐκεῖθεν διερχόμενον καβάσῃν τοῦ Ἑλληνικοῦ Προξενείου καὶ ἕτερον Χριστιανόν, ἐκκενώσαντες κατ' αὐτῶν τὰ ὅπλα. Οἱ παρευραθέντες ἐκεῖ Μουσουλμάνοι ὀρμήσαντες μετ' ἀγριότητος κατὰ των δυστυχῶν θυμάτων ἐσχύλευσαν τὰ πτώματά των, κόψαντες μάλιστα τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀτυχοῦς Ἑλλήνος καβάσῃ. Μόλις ἡ αἵματηρὰ αὐτὴ σκηνὴ εἶχε λήξῃ, καὶ ὁ καβάσῃς τοῦ Ρωσικοῦ Προξενείου Γεώργιος Κοτσκαμπασάκις, ἀνὴρ πλήρης ἡρωϊσμοῦ καὶ θαυμασίας σωματικῆς καλλονῆς, ἀναδεικνυομένης ὑπὸ τὴν ὥραιαν Ἑλληνικὴν φουστάνελλαν του, ἦν συνεβίβη νὰ φέρῃ μετὰ τεσσάρων ἢ πέντε ἄλλων, ἐπιχείρησε παρὰ τὸλμῳ νὰ ἐξέλθῃ τῆς πόλεως, ὥπως μεταβῇ εἰς Χαλέπαν. Σμῆνος ὁλόκληρον Βεγγαζίων καὶ ἐντοπίων Μουσουλμάνων, ἀπειλητικὸν τὸν παρακολουθεῖ μέχρι τῆς καμπῆς τῆς ὁδοῦ, πλησίον τοῦ χανίου τοῦ Μπάμνια, ὅποτε τοῦ φωνάζουν νὰ σταθῇ καὶ συγχρόνως τοῦ ἐπιτίθενται διὰ μαχαίρων καὶ ράβδων.

(ἀκολουθεῖ)

ΑΙ ΣΩΜΑΤΙΚΑΙ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

Ἔτεροι γενικαὶ ἐνδείξεις.

Παρακτιόντες θέλομεν ἐξετάσῃ τοὺς διαφόρους τρόπους ἀσκήσεων καὶ τὰς ἐιδικὰς ἐνδείξεις ἃς ἐκαστος αὐτῶν συνεπάγεται. Ἀλλὰ παρὰ τὰς καθαρῶς εἰπεῖν ἀσκήσεις, ὑπάρχουσι διασκοδάσεις τινές, αἵτινες, ὡς ἐκ τῆς κινήσεως καὶ των μυϊκῶν ἀγώνων οὗς συνεπάγονται, δύνανται μέχρι σημείου τινὸς νὰ καταλεχθῶσι μετὰξὺ αὐτῶν. Τούτου ἕνεκα ὁ Réveillé-Parise συνεβούλευε τοῖς σοφοῖς, τοῖς ποιηταῖς, κλπ. νὰ ἐνδύωνται τὸ ἱμάτιον καὶ τὸν πῖλον τοῦ κηπουροῦ, νὰ ὀπλιζῶνται διὰ τοῦ κλαδευτήρος καὶ νὰ κλαδεύωσι τὰ δένδρα αὐτῶν, νὰ σκαλεύωσι τὰ λαχανικά των, συλλέγωσι τὰς ὁπώρας των καὶ ποτίζωσι τὰ ἄνθη των.

Ἡ συμβουλὴ αὕτη εἶνε κατ' ἐξοχὴν σοφὴ καὶ λαμπρά, καθ' ὅτι συνδυάζει δύο τινά, τὴν τέρψιν καὶ τὴν σωματικὴν ἀσκήσιν, ἐξ οὗ τὰ ὠφελήματά εἰσιν ἀνεκτίμητα, δὲν διστάζομεν δὲ καὶ ἡμεῖς νὰ συστήσωμεν ταύτην μετὰ θέρημης ἰδίᾳ τοῖς διηνεκῶς εἰς πνευματικὰς ἀσχολίας ἐπιδιδόμενοις, οἵτινες δι' αὐτῆς μεγάλας δύνανται νὰ προσπορίσωνται ὠφελείας.

Διάφοροι περιστάσεις ἀντιτίθενται ἔστιν ὅτε εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἐξεως τῶν ἀσκήσεων.

„ΚΡΗΤΙΚΟΣ ΑΣΤΗΡ“

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

Ἑβδομὰς συνδρομῆς) Ἑσπεριτικοῦ δρ. 5
) Ἑξωπεριτικοῦ » 7

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Ὑπάρχει ἐν πρώτοις τὸ αἰσθημα ἐκεῖνο τῆς φυσικῆς ἀνικανότητος, ὅπερ αἰσθάνονται τὰ νευρικὰ ἄτομα, τὰ διάγοντα βίον καθεστηκότα καὶ πνευματικὰς ἀσχολίας ἐπιδιδόμενα· παρ' αὐτοῖς ἡ κόπωση συνοδεύει τὸν ἐλάχιστον ἀγῶνα· πῶς λοιπὸν δύνανται ὑπὸ τοιούτους ἔρους νὰ ἐπιδωθῶσιν εἰς οἰανδήποτε ἀσκήσιν; Ἐν τούτοις, δὲν εἶνε αἱ δυνάμεις, ὧν ταῦτα στεροῦνται, ἀλλὰ ἡ ἑξὶς τῆς χρησιμοποίησεως αὐτῶν. Πρὸς ἀπόδειξιν τούτου ἀρκεῖ νὰ παρατηρήσωμεν πόσον, ἐν αἷς περιπτώσεσι ζωηρὰ τις διέγερσις τίθῃσιν εἰς ἐνέργειαν τὴν θέλησιν, ὁ μᾶλλον ἀσθενὴς ὁργανισμὸς εὐρίσκει ἐν ἐαυτῷ σθένος καὶ παροδικὴν ἐνεργητικότητά. Νευρικὴ γυνή, ἥτις συνήθως δὲν δύναται νὰ ἱσταται εἰς τοὺς πόδας τῆς, δὲν εὐρίσκει τὴν δυνάμιν νὰ διέλθῃ ὁλόκληρον νύκτα εἰς χορόν, ἂν διεγείρηται ἀπὸ τὸ δέλεαρ τῆς ἡδονῆς. Διὰ τῆς θελήσεως καὶ τῆς εὐσταθείας οὐδεὶς ὑπάρχει νευροπαθὴς ὅστις νὰ μὴ δύναται νὰ προσκλήσῃ τὴν ἑξὶς των ὑγιεινῶν ἀσκήσεων.

Παρατήρησις ἀντιτασσομένη παρὰ των εἰς διανοητικὰς ἀσχολίας ἐπιδιδόμενων, εἶνε ὅτι αἱ σωματικαὶ ἀσκήσεις εἰσὶν ἐπιβλαβεῖς εἰς τὰς πνευματικὰς ἐργασίας. Βεβαίως, ἡ κατάχρησις τῆς μυϊκῆς καταπόνησεως εἶνε ἀσυμβίβαστος μετὰ μεγάλης ἐνεργείας τῆς διανοίας. Οἱ ἀθληταί, κατὰ τὸν Πλάτωνα, ἦσαν οἱ μᾶλλον ἡλίθιοι των ἀνθρώπων, καὶ ἐπὶ των ἡμερῶν δὲ ἡμῶν, δὲν πρέπει ν' ἀναζητῶμεν τὴν οὐδύτητα τοῦ πνεύματος, καὶ τὴν εὐρύτητα καὶ πρωτοτυπίαν των ἰδεῶν παρὰ τοῖς ἀθληταῖς ὡς καὶ τοῖς γεωργοῖς, οἵτινες καταπονοῦσιν ἀδιαλείπτως τὸ ἐκυτῶν σῶμα.

Ἀλλ' αἱ παρὰ τῆς ὑγιεινῆς συνιστώμεναι ἀσκήσεις δὲν πρέπει νὰ καταπονῶσιν ἀπάσας τὰς δυνάμεις τοῦ νευρικοῦ συστήματος· οὐδέποτε αὗται πρέπει νὰ φθάνωσι μέχρι κοπώσεως καὶ ἂν ἀφαιρῶσι μέρος χρόνου ὅστις ἡδύνατο ν' ἀφιερωθῇ εἰς εὐγενεστέρους ἀσχολίας, ἐξαγοράζουσιν ὅμως εὐρύτητα τὸ ἄτοπον τοῦτο διὰ των ὑπ' αὐτῶν παρεχομένων καὶ ἐξασφαλισμένων πλεονεκτημάτων, ἥτοι τῆς υἱείας καὶ τῆς ἀκριβοῦς ἱσσοροπίας ὅλων των λειτουργιῶν, ἀνευ των ὁποίων αἱ διανοητικαὶ ἐργασίαι καθίστανται ἀδύνατοι.

Κατὰ τὴν διάρκειαν των ἀσκήσεων ἡ ἡρεμία τοῦ πνεύματος εἶνε ἀναγκασιότατη. Ἐν ᾗ περιπτώσει, διαρκούσης τῆς φυσικῆς κινήσεως, ἡ διάνοια θὰ ἐξηκολούθει ἐργαζομένη, θὰ προέκυπτεν ἐκ τούτου διπλὴ κόπωση, καὶ ταχίστη καὶ ριζικὴ ἐξάντλησις των νευρικῶν δυνάμεων. Ὁ Καβάν δὲ παρατηρεῖ πλὴν τούτου ὅτι αἱ ἀσκήσεις, ἰδίᾳ δὲ αἱ τελούμεναι ἐν ὑπάθρῳ, ἐν μέσῳ πολλαπλῶν καὶ διαρκῶς ἀνανευομένων ἐντυπώσεων, δὲν εἶνε εὐνοϊκαὶ οὔτε εἰς τὴν σκέψιν, οὐδὲ εἰς τὴν συγκέντρωσιν καὶ τὸν συνδυασμὸν των ἰδεῶν, εἰ καὶ φιλόσοφοί τινες, καὶ ἰδίᾳ ὁ Πλίνιος καὶ ὁ Montaigne, ἀνεγνώρισαν, ἐφ' ἐκυτῶν, ὅτι αἱ ἀσκήσεις ἡῤῥανον τὴν ἐνεργητικότητά τοῦ ἐγκεφάλου.

(Ἐπταὶ συνέχμα)

ΔΗΜ. ΒΟΥΓΑΡΙΑΔΗΣ

ἱατρός

ΑΠΟ ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ ΕΙΣ ΣΑΛΑΜΙΝΑ

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Ποσάκις είχαν ἴδαι τὴν ἔνδοξον καὶ περιπόθητον Σαλαμίνα, δηλαδὴ τὴν παρὰ τὴν Ἀττικὴν, τὴν τοῦ Τελαμώνος, τὴν τῆς ἀθανάτου ναυμαχίας, ἀπὸ τοῦ λόφου τῆς Μουνυχίας, ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως, ἀπὸ τῶν Μεγάρων, ἀπὸ τῆς Αἰγίνης, μάλιστα δὲ καὶ περιπλέων αὐτὴν ἐκ Καλαμακίου καὶ Μεγάρων πρὸς τὸν Πειραιᾶ, χωρὶς νὰ ἐπισκεφθῇ αὐτὴν μὲ ὄλον τὸν πρὸς τοῦτο πόθον. «Δὲν φεύγει», ἐσχεπτόμην. "Ὅτε ἔμως κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1900 ἤτοιμαζόμην νὰ μεταβῶ εἰς Κύπρον χάριν τοῦ σπογγαλιευτικοῦ ζητήματος, ὅτε ἐπρόκειτο νὰ ἴδω τὴν ἐν Κύπρῳ Σαλαμίνα, τὴν Σαλαμίνα τοῦ Τεύκρου καὶ τοῦ ἁγίου Βαρνάβα, μᾶλλον συνησθάνομην τὸν πόθον νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν μητρόπολιν πρὸ τῆς ἀποικίας, τὴν μητέρα πρὸ τῆς κόρης, θεῖα δὲ συνάρσει ἐξεπληρώθη ὁ πόθος μου οὗτος.

Ἐπὶ τοῦ «Θηρέως» τῆς Νέας Ἑλληνικῆς Ἀτμοπλοῦας ἐξέδραμον μετὰ πλείστον πανηγυριστῶν τῇ 23 Αὐγούστου 1900 εἰς τὴν ἐν Σαλαμῖνι Ἱερὰν Μονὴν τῆς Φανερωμένης πανηγυρίζουσαν. Ὑπαπλέοντες τοῦ Πειραιῶς, εἴχομεν ἀριστερόθεν τὴν Ψηττάλειον, δεξιόθεν δὲ τὸν θρόνον τοῦ Ξέρου, δηλαδὴ τὸ ὄρος, ἐξ οὗ εἶδεν ὁ βσιλεύς τῶν Περσῶν τὴν καταστροφὴν τοῦ στόλου αὐτοῦ, εἶτα δὲ διεπλέομεν τὴν γραμμὴν τοῦ περάματος τοῦ μεταξὺ τῆς Ἀττικῆς καὶ τῶν ἐν Σαλαμῖνι Ἀμπελακίων. Ἐνταῦθα τότε ἀντήχει μυριόστομον τὸ πολεμιστήριον ἐπιφώνημα:

«Παῖδες Ἑλλήνων, ἴτε,
ἐλευθεροῦτε πατρίδ', ἐλευθεροῦτε δὲ
παῖδας, γυναῖκας, θεῶν τε πατρῶων ἔδη,
θῆκας τε προγόνων, νῦν ὑπὲρ πάντων ἀγών».

Ἀντήχει τὸ ἐπιφώνημα τοῦτο μέχρι τῆς Μυκάλης καὶ μέχρι τῆς ἐν Κύπρῳ Σαλαμίνας. Εἶτα δέ, ἐξ ἀμυντικοῦ ἐπιθετικῆς καταστάσεως, ὁ Ἑλληνισμὸς ἐξήπλωσε τὸν πολιτισμὸν αὐτοῦ διὰ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ καὶ τοῦ Νείλου, προλειάνας οὕτω τὴν σταδιοδρομίαν διὰ τὸν Χριστιανισμόν, τὸ ἄλλας τοῦ κόσμου, ἄνευ τοῦ ὁποῦ οὐ σῆψις καὶ μαρasmus ἤθελον καταλάβει τὴν Οἰκουμένην.

Ταῦτα ἀναπολῶν παρητήρησα, ὅτι ἐφθάσαμεν πρὸ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῆς Φανερωμένης, ἐγκαταλιπόντες ἀριστερόθεν τὸν Ναύσταθμον, δεξιόθεν δὲ τὴν Ἐλευσίνα μετὰ τῶν θυμιασίων ἐρειπίων τοῦ ναοῦ τῆς Δήμητρος, ἐμπροσθεν δὲ ἡμῶν ἔχοντες τὰ Μέγαρα, τὴν μητρόπολιν τοῦ Βυζαντίου. Ἀποβιβασθέντες δὲ τοῦ ἀτμοπλοίου, διηυθύνθημεν εἰς τὸν νῆον τῆς Ἱερᾶς Μονῆς, κατακλῆλως διακοσμημένον, ἐν τῷ ὁποίῳ παρέστημεν εἰς τὴν θείαν λειτουργίαν. Ἀποσυρθεὶς τῆς πανηγύρεως, μετέβην εἰς τὴν κωμόπολιν τῆς Σαλαμίνας, ὅπου παρὰ τὸν ἐκτάκτου ἀσφαλείας καὶ καλλονῆς ἐπιμήκη καὶ βαθὺν φυσικὴν λιμένα) αἱ Σαλαμῖνιαι ἐν ἐορταστικῇ ἐθνικῇ στολῇ, ἀλληλοκρατούμεναι, ἐχόρευον γραφικώτατον χορόν. Ἦμην λοιπὸν ἐν τῇ ἐνδόξῳ πατρίδι τοῦ Τελαμώνος, τοῦ Αἰάντος καὶ τοῦ Τεύκρου, ἦτις νῦν εἶνε κωμόπολις 5000 κατοίκων, ἐξακλουμένη ἐν πεδιᾷ μεταξὺ ὑψηλοῦ κωνοειδοῦς βράχου καὶ τοῦ λιμένος, μετὰ ῥυμοτομίας κανονικῆς, οἰκίων μετρίων διαστάσεων καὶ τριῶν με-

γάλων ἐκκλησιῶν. Ἦν δὲ τότε δήμαρχος Σαλαμινίων ὁ ἐμποροπλοίαρχος κ. Ἀναγνώστης Κουλούρης, ὅστις μὲ ἐδέχθη λίαν φιλοφρόνως, μετ' οὗ πολὺ δὲ μοι ἔστειλε λίαν πολυτίμῳ μοι εὐχαριστήριον γράμμα διὰ τὰς ὑπὲρ τῶν δεινοπαθούντων σπογγαλιεῶν ἀσθενεῖς προσπάθειάς μου, δημοσιευθὲν ἐν σελ. 26 τῆς πέμπτῃς περὶ τοῦ σπογγαλιευτικοῦ ζητήματος τῆς Μεσογείου πραγματείας μου ἐν Χανίοις τῷ 1903.

Οἱ Σαλαμῖνιοι εἶνε καὶ νῦν ἄριστοι θαλασσοπόροι, ἔχοντες πλοιαρία ἀλιευτικά 150, γαργάδας 6 καὶ ὀλίγας λέμβους σπογγαλιευτικὰς μετὰ κήμακος, ἀποστρέφονται δὲ σφόδρα, ὡς οἱ Κρανιδιώται καὶ οἱ Ἑρμιονεῖς τὰ σκάφανδρα, τὰ τόσον ὀλέθρια εἰς τοὺς σπογγαλιεῖς καὶ εἰς τοὺς σπόγγους. Ὑφίσταται δὲ ἐν Σαλαμῖνι ἀγαθοεργὸς σύλλογος «Ὁ Ἅγιος Λαυρέντιος», φερώνυμος τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῆς Φανερωμένης. Ἀρχαιότητες διεσώθησαν ἐν Σαλαμῖνι μόνον ὀλίγαι, ἐφυλάττοντο δὲ ἐν τινὶ ἀποθήκῃ τοῦ δημαρχείου τέσσαρες ἐνεπίγραφοι πλάκες καὶ δύο ἐπιτύμβιοι στήλαι μετ' ἀναγλύφων, ὧν ἡ ἐτέρα φέρει ἐγκεχαραγμένα τὰ ὀνόματα Κλειτομάχης καὶ Εὐμαχός, ὑπεθυμίζουσα τὴν περιώνυμον ναυμαχίαν.

Κατεκλίθην ἐν Σαλαμῖνι, τὸν νῦν ἔχων προσηλωμένον εἰς τὴν Κύπρον, ὡς ποτε ὁ Τεύκρος, τὴν ἐπισύσαν δέ, ἀποχαιρετίσας τὸν ἄριστον δήμαρχον Σαλαμινίων κ. Ἀναγν. Κουλούρη καὶ τοὺς οἰκείους αὐτοῦ, μετέβην εἰς τὸν ἡμίσειαν ὥραν ἀπέχοντα ὄρμον Ἀμπελακίων, ὅπου εὕρισκόμεν καὶ αὐτὴς ἐνώπιον τοῦ ὕψους πεδίου τῆς ἀθανάτου ναυμαχίας, ὅδηγος ἔχων τὸν Αἰσχύλου καὶ τὸν Ἡρόδοτον, ὡς ὁ Φλωρεντίνος ποιητὴς τὸν Βιργίλιον καὶ τὴν Βεατρίκην ἀνὰ τὴν δυσκολωτέραν περιουσίαν. Ἐχρύσου δὲ ὁ μέλις ἀνατέλλων ἥλιος τὰ πέριξ, ὅπως κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ἣν ὁ ἄγγελος τῶν Περσῶν ἐν τῷ ὁμωνύμῳ δράματι τοῦ Αἰσχύλου ἀπαρχαμίλλως περιγράφει, ἀρχόμενος διὰ τῶνδε:

ἐπαίγε μέντοι λευκόπυλος ἡμέρα
πᾶσαν κατέσχε γαῖαν εὐφραγῆς ἰδεῖν,
πρῶτον μὲν ἡχῇ κέλευδος Ἑλλήνων πάρα
μολπηδὸν γυφήμης, θρυθρὸν δ' ἄμικ
ἀντήλααζε νησιώτιδος πέτρης ἡγῶν».

ἐξακολουθῶν διὰ τῶν ἐξῆς:

«Τὸ δεξιὸν μὲν πρῶτον εὐτάκτως κέρας
ἤγειτο κόσμον, δεύτερον δ' ὁ πᾶς στόλος
ἐπεξεχώρει καὶ παρῆν ὁμοῦ κλύειν
πολλὴν βοήν, ὧ παῖδες Ἑλλήνων, ἴτε,
ἐλευθεροῦτε πατρίδ' ἐλευθεροῦτε δὲ
παῖδας, γυναῖκας, θεῶν τε πατρῶων ἔδη,
θῆκας τε προγόνων, νῦν ὑπὲρ πάντων ἀγών».

καὶ περατῶν ὧδε:

«Ὁ ἄλσας δ' οὐκέτ' ἦν ἰδεῖν,
νεκρῶν πλήθουσα καὶ φόνου βροτῶν,
ἀκταὶ δὲ νεκρῶν χοῖράδες τ' ἐπλήθυον,
φυγῇ δ' ἀκόσμῳ πᾶσα ναῦς ἤρρεσσετο,
ὅσαιπερ ἦσαν βαρβάρου στρατεύματος».

Τὶ σαφέστερον τῆς ἐν 17 θαυμασίῳ στίχοις ἐγκλεισμένης μεγαλοπρεποῦς ταύτης εἰκόνης τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίας τοῦ ἀγωνιστοῦ ποιητοῦ Αἰσχύλου, ἣν ὁ Κρῆς ζωγράφος Κωνσταντῖνος Βολονάκης ἐπαξίως διὰ χρωμάτων ἀναπαρέστησεν ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις Ἰπουργεῖῳ ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν!

(Ἔπεται συνέχεια)

Κ. ΦΑΕΤΕΑ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Ο ΜΟΝΟΣ ΕΝΤΙΜΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ
ΕΝ ΑΜΒΟΥΡΓΩ

Τινές εϋχονται νὰ ἐπιστρέψωσι τὰ «καλὰ παλαιὰ χρόνια» χωρὶς νὰ εἰδεύρωσι ποῖα κακὰ ὑπέστησάν τινες ἄνθρωποι κατὰ τὰ καλὰ ἐκεῖνα παλαιὰ χρόνια. Ὑπῆρξε π. χ. κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην πληθὺς ἐπαγγελεμάτων, ἀπερ' ἑκάστος ἄνθρωπος ὡς ἄτιμα ἐθεώρει καὶ ἂν ἀκόμη οἱ κατ' ἰδίαν ἐπαγγελεμαῖαι ἦσαν ἐντιμοὶ ἄνθρωποι. Ὅλοκληροὶ τάξεις ἀνθρώπων ἐθεωροῦντο ὑπὸ τῆς κοινῆς γνώμης ὡς περιφρονημένοι, ἰδίᾳ δὲ οἱ ὑφαντουργοί, οἱ μυλῶντοί, οἱ βαλανεῖς, οἱ ποιμένες, οἱ χυδαῖοι φερέοικοι μουσικοὶ καὶ ἰδίᾳ οἱ δῆμιοι. Οἱ ἀπόγονοι ἐνὸς ἀνθρώπου, ὅστις εἰς ἓν τῶν προηγουμένων ἐπαγγελεμάτων ἀνήκεν, εἰς οὐδεμίαν ἐντιμὴν συντεχνίαν ἠδύναντο νὰ εἰσεέλθωσιν. Εἰς συνδαλοποιὸς δὲν ἠδύναντο ἀκινδύνως νὰ παραστῇ ἀνάδοχος παρὰ τινι ποιμένι, ἢ θυγάτηρ ἐνὸς ράπτου δὲν ἐπετρέπετο νὰ ὑπανδρευθῇ μετὰ ὑφαντουργοῦ. Ἐν τῇ Ἰακκλῆσιᾳ οἱ ἀνήκοντες εἰς τὰ περιφρονημένα ἐκεῖνα ἐπαγγέλματα μόνον ἐν μιᾷ ὀρισμένη γωνίᾳ ἐπετρέπετο νὰ λάδωσι θέσιν· εἰς δῆμιος δὲν ἐπετρέπετο νὰ καθίσῃ πλησίων ἄλλων πολιτῶν ἐν τῇ καπηλειᾷ καὶ ὅστις τυχαίως ἤθελεν ἐγγίσῃ αὐτὸν ἐθεωρεῖτο καὶ αὗτος ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὡς ἄτιμος.

Ἡ τελευταία περίπτωσις ἔλαβε χώραν περὶ τὸ τέλος τῆς δεκάτης ὀγδόης ἑκατονταετηρίδος εἰς ἓνα στρατιώτην τῆς Ἀμβουργεῖου φρουρᾶς. Ὅτε αὗτος μίαν φεράν, ἐλεύθερος ὢν ὑπηρεσίας, περιεπάτει βραδέως ἀνὰ τὰς ὁδοὺς, παρετήρησεν αἰφνης ἓνα γέροντα, ὅστις μάτην προσεπάθει νὰνεγείρῃ τὸν ἐπὶ τοῦ, ὅπερ ἔσυρεν, ἀμαξίου ἡμικνή καταπεσόντα ἵππον του. Ὁ στρατιώτης αὗτος ἐξεπλήσσετο, ὅτι οὐδεὶς τῶν ἐκείθεν διερχομένων ἤθελε νὰ συνδράμῃ τὸν πτωχὸν ἐκεῖνον ἄνθρωπον, ἐφ' ᾧ καὶ καλοκαγάρως φερόμενος προσηνέχθη αὐθορμήτως ὅπως βοηθήσῃ αὐτόν. Ὅτε ἡ βλάβη ἐπληρωθῇ, ἠδυσχερῆσεν τὸν στρατιώτην τοῦτον ὁ γέρων, θλίψας ἱσχυρῶς τὴν δεξιάν του, μεθ' ἧς ἐπροχώρησεν. Ἀλλ' ὁ στρατιώτης παρετήρησεν, ὅτι οἱ θεαταί, οἵτινες μάρτυρες τῆς οἰκτιρμωσύνης του ὑπῆρξαν, μετὰ βδελυγμίας ὀπισθοχώρησαν πρὸ αὐτοῦ, ὅτε δὲ αὗτος πλήρης ἐκπλήξεως ἠρώτησε τίνας ἐνεκα ἔπραττον τοῦτο, ἔμαθεν, ὅτι ἐπειδὴ εἶχε βοηθήσῃ τὸν δῆμιον καὶ ὅτι ἀφῆκε νὰ θλίψῃ τὴν χεῖρά του αὗτος.

Ταχέως τὸ πρᾶγμα ἐγνώσθη καὶ μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν τοῦ λόχου του καὶ οὐδεὶς ἤθελε πλέον νὰ συμπεριπατῇ μετ' αὐτοῦ. Οὗτοι δὲ δὲν περιωρίσθησαν εἰς τοῦτο, ἀλλ' ἐπὶ πλέον ἀπῆτησαν, ὅπως ὁ ἄτιμος καταστάς συνάδελφός των ἀποβληθῇ ἐκ τοῦ λόχου. Ἐν τέλει ἐπελήφθησαν τοῦ πράγματος οἱ ἀξιωματικοί, οἵτινες τὸν καθ' ὅλα ἄξιον στρατιώτην δὲν ἐπεθύμουν νὰ ἀποβάλωσιν ἐκ τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ. Συνεκλήθη ἔθεν δι' αὐτὸν στρατοδικεῖον, ὅπερ ἀνεγνώρισεν ὅτι βεβαίως εἶχε καταστῇ αὗτος ἄτιμος, ἀλλ' ὅτι, ἐπειδὴ τὸ σίγγμα του δὲν ἦτο συνέπεια κακῆς πράξεως, ἀλλ' ἀπλῆς ἀπερισκεψίας, ἠδύναντο πάλιν νὰ λέγηται τίμιος καὶ μάλιστα ἀφοῦ κατὰ στρατιωτικὸν ἔθιμον σείσωσιν ὑπεράνω αὐτοῦ τὴν σημαίαν.

Τοῦτο καὶ ἐγένετο συνφῶς τῇ ἀποφάσει ταύτῃ τοῦ στρατοδικεῖου. Ἦδη τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ οἱ ἐλεύθεροι ὑπηρεσίας συνάδελφοί του ἐσχημάτισαν τετράπλευρον ἐν τῇ ἀγορᾷ τῶν ἱππῶν, ἐν τῇ μέσῃ τοῦ ὁποῦ ἀσπλος ἐγονυπέτησεν ὁ ἐγκληματίας, ὅπότε εἰς ἀξιωματικὸς ἀνέγνω τὴν ἀπόφασιν τοῦ στρατοδικεῖου, ὁ δὲ σημαιοφόρος ἔσεισε τότε τρεῖς τὴν σημαίαν ὑπεράνω τοῦ ἐγκληματίου τούτου, μεθ' ἧς ὁ λοχαγὸς ἀνέκραξε γεγωνυῖα τῇ φωνῇ: «Τώρα πλέον ἐγέρθητι ὡς εἰς ἐντιμὸς στρατιώτης». Μετὰ ταῦτα ἀνέλαβεν ὁ αὐτὸς ἐντιμὸς καταστάς μηχανήσας τὰ ὅπλα του, ἐπανήλθε εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ καὶ καὶ ἀπῆλαυε νῦν, ὡς πρότερον, πασῶν τῶν τιμῶν ἐνὸς ἐπιλέκτου στρατιώτου τοῦ Ἀμβουργεῖου.

Τούτων δὲ γενομένων, ταχέως κατέστη γνωστὸς ἐν ἀπάσῃ τῇ πόλει ὑπὸ τὸ ὄνομα «ὁ ἐντιμὸς ἄνθρωπος» ἐν ὅλῃ δὲ τῇ Ἀμβουργῇ οὐδεὶς ὑπῆρχεν, εἰς ἃν διὰ τοιοῦτου πανηγυρικοῦ τρόπου ἡ τιμότης του ἐπεμαρτυρήθη εἰς τρόπον ὥστε τινὲς μάλιστα ἐκάλουν αὐτὸν «τὸν μόνον ἐντιμὸν ἄνθρωπον ἐν Ἀμβουργῇ».

(Ἐκ τοῦ γερμανικοῦ)

ὑπὸ ΝΙΚ. Α. ΠΑΠΑΔΑΚΗ διηγήρου

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑΙ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

119. Αἰνιγμα

Ἦμην ἐπειδὴ δὲν ἦμην
καὶ τώρα ὑπάρχω, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχω.

Ἐστάλη παρὰ «Ἰδαίου Δαντῆλου»

120. Λεξιγράφος

Τὸ πρῶτόν μου εἶναι ζεστό
ζῶν τὸ δευτέρόν μου
εἰς τὴν Αἴγυπτον εὐρίσκεται
εἶλε τὸ σύνολόν μου.

Ἐστάλη παρὰ Ε. Σαουνάτσου

121. Περητικὸν αἰνιγμα

Ὁ μπάρπας μου ὁ στρογγυλὸς
καὶ ὁ στρογγυλοζωσμένος
σαράντα ζῶνες ζώνεται
καὶ τὴν παλῆά τ' ἀπ' ἔξω.

Ἐστάλη παρὰ «Ἀπέρου Χουσαλίδος»

122. Ἐρωτήσεις

α'. Τί εἶναι ὑπεράνω τοῦ Θεός;
β'. Δικτὶ ἢ φαντασία ἐπλάσθη ἄλλος;

Ἐστάλησαν παρὰ Θ. Παϊδάκη

123. Ἀπρασόδιον

Σὺ ποῦ ξέρεις τῶνα τᾶλλο,
Μ' ἀπαντᾷς ἐδῶ ποῦ θέλω
ποιὸς φορεῖ τὸ πλεῖο μεγάλο
ἢ τὴν ὑψηλίον καπέλο;

Ἐστάλη παρὰ «Πολικοῦ Ἀσιέρος»

Βραβεῖα

Οἱ λύται ἐκτὸς τῆς συμμετοχῆς εἰς τὰ λαχεῖα, ἐὰν στείλωσι δεκάλεπτον γραμματοσήμον, θὰ λάβωσιν ἐκ τῶν Ὡφελίμων Βιβλίων τὴν «Ζωγραφικὴν», προσενεχθεῖσαν ὑπὸ Ἐλευθερινέως, καὶ τὴν «Ἱστορίαν ἐνὸς Πλουσίου» ὑπὸ Ἰωάννου Γιαννικάκη.

ΣΗΜ. Αἱ λύσεις καὶ τὰ ὀνόματα τῶν λυτῶν τῶν προηγουμένων φυλλαδίων ἐλλείψει χώρου θὰ δημοσιευθῶσιν ἐν τῇ ἐπομένῃ.

Τύποις Μ. Γ. Σαλιβέρου—Χαρία